

соціально-економічні зміни в Україні можна зазначити, що молодь та її свідомість формуються не належним шляхом та в несприятливих умовах.

І так як існують концепції впровадження ювенальної юстиції на Україні, котрі, на нашу думку, необхідно впроваджувати, а міжнародні нормативно-правові акти будуть слугувати прикладом належної системи ювенальної юстиції, ефективного вирішення проблем порушення права серед неповнолітніх та здійснення судочинства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Покарання чи виховання. Введення ювенальної юстиції: за і проти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zib.com.ua/ua/print/33746-vvedennya_yuvenalnogo_pravosuddya_za_y_proti.html
2. Крестовська Н.М. Ювенальна відповідальність: до постановки проблеми / Н.М. Крестовська // Актуальні проблеми держави і права. – 2004. – Вип. 22 – С. 31-35.
3. Крестовська Н.М. Сім'я у сфері дії ювенальної юстиції / Н.М. Крестовська // Актуальні проблеми держави і права. – 2011. – Вип. 61. – С. 374-379.

Деркач Анна В'ячеславівна

*студентка 2-го курсу соціально-правового факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник – к.ю н., асистент Швидка В.Г.*

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ В ДОКТРИНІ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

У галузі цивільного права функціонують кілька визначень щодо розуміння суті цивільної відповідальності: покарання, санкції, реакції на правопорушення [1]. Саме тому питання про сутність цивільно-правової відповідальності в юридичній літературі є спірним. У цивільному законодавстві немає певної норми щодо чіткого визначення поняття «цивільно-правова відповідальність», бо воно є такою абстрактною науковою категорією, яка є опірною для різних правових конструкцій та інститутів цивільного права.

Існують два різноаспектних підходи, що пояснюють розуміння відповідальності. Їх сутність полягає в тому, що юридична відповідальність, і цивільно-правова у тому ж числі, пояснюється як відповідальність вчинки, здійснені в минулому (ретроспективна), або як відповідальність, що настає за майбутню поведінку (її ще називають проспективною чи позитивною

відповідальністю). Беручи до уваги дослідження науковців, цивільно-правову відповідальність треба розуміти як відповідальність ретроспективну, або ж як відповідальність за вже вчинене правопорушення.

Вже довго у юридичній літературі триває дискусія з питання визначення цивільно-правової відповідальності та її характерних ознак. У найбільш загальному вигляді маємо таку картину: цивільно-правова відповідальність – це санкція або ж реалізація санкції за порушення цивільного законодавства (О.С. Іоффе). Науковець В.П. Грибанов уважав, що це одна з форм державного примусу, який пов'язаний із застосуванням санкцій майнового характеру, спрямованих на оновлення порушених прав та стимулювання економічних відносин юридично рівноправних сторін цивільного процесу. А от Б.І. Пугінський переконує, що цивільно-правова відповідальність може бути реалізована в безспірному, або ж непозовному, порядку і навіть добровільно покладена на себе боржником через сплату суми неустойки чи збитків стороні, що є потерпілою, і це не змінює її державно-примусового характеру [2]. Інші автори пропонують виділяти так звану позитивну відповідальність, яку визначають як неухильне, суворе, ініціативне здійснення всіх обов'язків, але у такому розумінні поняття втрачає юридичне значення.

Врахувавши усі думки, зауважимо, що у цивільному праві цивільно-правова відповідальність функціонує як самостійний різновид юридичної відповідальності, суть якого полягає у тому, що до правопорушника застосовують державний примус у формі позбавлення особи певних благ чи покладення на неї санкцій майнового характеру. Ці санкції направлені на те, аби відновити порушені права та полягають у тому, щоб правопорушник відшкодував збитки, сплатив штраф. Із нього можуть бути стягненні неустойки чи пеня.

Особливостями цивільно-правової відповідальності є її майновий характер: майно стягується на користь потерпілої сторони; має компенсаційну природу, тобто спрямована на те, аби потерпілому було відновлено пошкоджене майно.

Традиційно в юридичній літературі виділяють три функції цивільно-правової відповідальності: компенсаційну, коли відновлюється стан, що існував до порушення суб'єктивного права, а якщо це неможливо – відшкодування заподіяної шкоди у грошах чи іншій формі, превентивну, або виховно-попереджувальну, і репресивну (каральну). Цей перелік доповнюють ще й інформаційною, або сигнальною, яка розкриває відповідальність із позитивної сторони та полягає в тому, що встановлення у цивільному законодавстві цивільно-правової відповідальності спрямовує інших учасників до відповідної поведінки [3]. Деякі юристи-цивілісти каральну функцію вважають невластивою цивільно-правовій відповідальності. Але таке тлумачення не є істинним, бо цивільно-правова відповідальність виконує всі три зазначені функції.

Підставою для настання цивільно-правової відповідальності є наявність протиправних чи заборонених законом дій чи бездіяльності, якими заподіяно шкоду, а також наявність наслідків у формі заподіяння шкоди, посягання на права та інтереси, які охороняються законом; причинний зв'язок між збитком і протиправною поведінкою. Тільки сукупність вищезазначених умов дає підставу для притягнення до цивільно-правової відповідальності.

Цивільно-правова відповідальність поділяється на договірну, яка настає у випадку порушення договору, й позадоговірну (настає, коли заподіяно збитки чужому здоров'ю або майну, або ж коли між особою, що нанесла збиток, і потерпілим не було цивільно-правового договору).

Таким чином, закон – це юридична підстава цивільно-правової відповідальності, а фактично – вчинення цивільного правопорушення. Тому особа підпадає під цивільно-правову відповідальність за наявності сукупності умов, що утворюють склад цивільного правопорушення.

Виходячи з того, що цивільно-правова відповідальність є різновидом юридичної відповідальності, їй притаманні ознаки: 1) державний примус, який відрізняє юридичну відповідальність від інших видів соціальної відповідальності; 2) несприятливі наслідки, що настають для її суб'єкта (в цивільному праві це, як правило, наслідки майнового характеру); 3) державний і суспільний осуд порушника за порушення норм, установлених державою, який дозволяє відмежувати відповідальність від інших випадків настання несприятливих наслідків [2].

Цивільно-правова відповідальність посідає особливе місце серед правових засобів, покликаних гарантувати ефективний захист цивільних прав та інтересів учасників цивільних відносин. Певною мірою це відображено у ст. 16 чинного ЦК України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Харитонов Є.О. Цивільне і сімейне право України: Навч.-прак. посібник. / За ред. Є.О. Харитонова, А.І. Дрішлюка. – Х. : Одіссей, 2003. – 640 с.
2. Цивільно-правова відповідальність, її особливості [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://refdb.ru/look/2083461-p14.html>
3. Стефанчук Р.О. Цивільне право України: Нав. пос. – К. : Прецедент, 2005 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ebk.net.ua/Book/law/stefanchuk_tsivpu/part3/